

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»**

ГАРМОНІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ

**збірник наукових статей
Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

22-23 квітня 2021

м. Переяслав

Рецензенти:

В.В. Волошина, доктор психологічних наук, доцент, професорка кафедри теоретичної та консультативної психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Ю.М. Кашпур, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичної та консультативної психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 11 від 22. 06. 2021 року).

Гармонізація розвитку особистості в сучасних соціокультурних умовах : збірник наукових статей за матеріалами Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23квітня 2021, м. Переяслав / [за заг. ред. В.А. Вінс, Н.О. Бочаріної]. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. 345 с.

У збірнику наукових статей «Гармонізація розвитку особистості в сучасних соціокультурних умовах» презентовано наукові дослідження учасників Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти, докторантів, наукових, педагогічних та науково-педагогічних працівників, психологів-практиків. Окреслено найбільш актуальні проблеми гармонізації особистості сучасних соціокультурних умовах, представлено різноманітні наукові розробки вітчизняних і зарубіжних дослідників. Матеріали учасників конференції адресовано аспірантам, докторантам, здобувачам вищої освіти, практикуючим психологам.

Відповідальність за зміст і мовно-стилістичне оформлення статті несуть автори.

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
© Кафедра менеджменту, практичної психології та інклюзивної освіти

ЗМІСТ

Акімова Наталія Психологічні особливості сприйняття навчальних завдань в умовах дистанційного навчання.....	6
Белякова Світлана, Омелянюк Вікторія Соціально-психологічні особливості ціннісних орієнтацій.....	11
Белякова Світлана, Устянська Олеся Соціально-психологічні особливості впливу музичної терапії на психоемоційний стан підлітка.....	18
Белякова Світлана, Чеконіна Ірина Соціально-психологічні особливості прояву інтернет-залежності у підлітків.....	24
Брага Ірина, Варіна Ганна Копінг-стратегії особистості під час розвитку синдрому COVID-стресу.....	31
Бочаріна Наталія, Галицька Галина Психокорекція особистості засобами арттерапії.....	38
Бочаріна Наталія, Дуковська Марина Психологічна корекція агресивної поведінки підлітків залученням до спортивної діяльності.....	51
Бочаріна Наталія, Зазубек Альона Психологічний супровід особистісного становлення майбутнього практичного психолога.....	57
Бочаріна Наталія, Іванова Інна Актуальність професії психолога у сучасному житті.....	62
Бочаріна Наталія, Ігнатенко Ольга Психологічні особливості впливу тривожності на креативність у підлітковому віці у сучасних соціокультурних умовах.....	68
Вінс Вікторія, Барашовець Анжеліка Вікові особливості формування мотивації досягнень у навчальній діяльності дітей молодшого шкільного віку.....	77
Вінс Вікторія, Білянчук Вікторія Поняття відповідальності як психологічний феномен та його відображення у навчальній діяльності учнів.....	83
Вінс Вікторія, Ісполатова-Філон Дар'я Сутність поняття інформаційного стресу то особливості його впливу на психоемоційну сферу людей.....	90
Вінс Вікторія, Матюк Надія Особливості взаємодії чоловіків та жінок у шлюбних взаєминах.....	100
Вінс Вікторія, Сіденко Ольга Психологічна готовність дітей до школи у контексті психолого-педагогічної науки.....	106
Горбенко Інна, Педенко Інна Психологічні особливості фрустраційних реакцій у структурі емоційної сфери дітей дошкільного віку.....	112
Іващенко Альона Теоретичний аналіз досліджень професійного саморозвитку особистості в сучасних соціокультурних умовах.....	119
Іващенко Андрій Педагогічні комунікації та комунікативні технології у вищій освіті.....	125
Іващенко Альона, Нікітіна Ірина Особливості подолання проявів тривожності у дітей молодшого шкільного віку засобами арттерапії.....	131

Іващенко Альона, Поліщук Оксана	
Розвиток рефлексії особистості у період ранньої дорослості.....	135
Іващенко Альона, Рацкевич Алла	
Теоретичні аспекти дослідження самооцінки молодших школярів.....	141
Каландирець Марія	
Казкотерапія як метод психологічного супроводу сімей в умовах світової пандемії COVID-19: авторська казка «Перша сутичка з короною».....	148
Каткова Тетяна	
Вплив дитячо-батьківських взаємин на формування пізнавальних здібностей дітей молодшого шкільного віку.....	154
Кириченко Віктор	
Соціальна віртуалізація особистості у цифровому інформаційному просторі.....	159
Копилова Діна	
Антистресові техніки для збереження психічного здоров'я педагога в умовах світової пандемії Covid-19.....	163
Котлова Людмила, Шикирава Наталія	
Моральні цінності сучасної молоді в системі ціннісних орієнтацій.....	167
Косачова Світлана, Горбенко Інна	
Аспекти формування психологічно безпечного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти.....	173
Красіна Наталія, Ковальова Ольга	
Психокорекція у збереженні психічного здоров'я особистості в умовах світової пандемії Covid-19.....	179
Лаас Марина	
Особливості розвитку внутрішніх чинників емоційного інтелекту в юнацькому віці.....	184
Левченко Наталія, Ковальова Ольга	
Isotherapy as a method of psychological correction and development of children's abilities.....	189
Mykhalchuk Nataliia, Kharchenko Yevhen, Ivashkevych Ernest, Nabochuk Alexander	
Phenomenology of ecopsychological expeditions and the problem of covid negativism.....	195
Пасниченко Анжела	
Как меняется эмоциональное благополучие школьников во время пандемии?.....	200
Патрикеева Олена, Горбенко Світлана, Лозова Оксана, Василяшко Ірина	
STEM-освіта – засіб активізації ресурсів здобувачів освіти.....	207
Пирог Ганна	
Теоретико-методологічні засади забезпечення особистісного та професійного зростання психологів.....	212
Позняк Тетяна, Петрова Катерина	
Взаємозв'язок схильності до віктимної поведінки старшокласників з їх ціннісними орієнтаціями.....	218
Раткова Вікторія, Варіна Ганна	
Особливості розвитку життєстійкості особистості майбутніх ІТ-фахівців в умовах змішаного навчання.....	223
Савченко Олена	
Предиктори обирання особистістю конструктивних адаптивних стратегій.....	228
Сагайдак Михайло, Вінс Вікторія	
Психологічні особливості управлінського мислення та його інтелектуальні детермінанти у здобувачів закладів вищої освіти економічного профілю.....	233
Спіренко Марія, Ковальова Ольга	
Formation of emotional intelligence in primary school age in conditions of inclusion.....	242

Столяренко Олена, Столяренко Оксана	
Становлення особистості в умовах нової соціокультурної ситуації і гармонізації інформаційного суспільства.....	247
Суханова Аріадна, Ковальова Ольга	
Формування адекватної батьківської поведінки у осіб, що звільняються з місць позбавлення волі.....	253
Ткач Олена	
Стратегії надання психологічної допомоги клієнтам в кризових ситуаціях та ситуаціях масштабних трагедій, зокрема світової пандемії COVID-19.....	259
Ткачук Таїсія	
Проблема самоактуалізації особистості в координатах наукових досліджень.....	264
Ткачук Таїсія, Велічко Анюта	
Психологічні особливості копінг-поведінки особистості.....	268
Ткачук Таїсія, ДашченкоТетяна	
Поняття пізнавальної активності в психолого-педагогічній літературі.....	274
Ткачук Таїсія, Мезенцева Ольга	
Особливості психологічної готовності студентів до зміни спеціальності в процесі здобуття вищої освіти.....	280
Ткачук Таїсія, Мусяла Анастасія	
Особливості переживання стресу дорослим в період пандемії COVID-19.....	285
Ткачук Таїсія, Холоденко Анна	
Копінг-поведінка як проблема сучасної психологічної науки.....	290
Фотінюк Павло, Ковальова Ольга	
Психологічна готовність майбутніх педагогів до здійснення інклюзивного супроводу учасників освітнього процесу.....	296
Хараджи Марина, Вус Ірина	
Теоретичні основи дослідження самооцінки особистості.....	301
Хараджи Марина, Гуленко Віталіна	
Соціальне оточення як фактор формування девіантної поведінки підлітків.....	308
Хараджи Марина, Кива Ярослава	
Роль соціальних мереж у формуванні самооцінки підлітка.....	313
Хараджи Марина, Коломієць Вероніка	
Динаміка розвитку мотивації до майбутньої професії у студентів-першокурсників.....	319
Хараджи Марина, Кравчук Ірина	
Теоретичні основи дослідження походження дитячих страхів.....	324
Чиркова Анастасія, Ковальова Ольга	
Психологічні особливості людей з інвалідизуючими захворюваннями.....	333
Шевченко Юлія	
Особливості медико-психолого-педагогічного супроводу дітей з синдромом Дауна в умовах пандемії COVID-19.....	340

роками риси характеру як самоконтроль, незворушність і стійкість до стресів у будь-якій життєвій ситуації допомагають досягти гармонії у всьому організмі і привести тіло в порядок. Цим пояснюється здоров'я і довголіття йогів і людей, практикуючих східні методики.

Цілющі мантрине мають вікових обмежень – читати чи слухати їх можна в будь-якому віці.

Дані психотехнології призначені для роботи із педагогами і пропонують використовувати методи саморегуляції, в основному для боротьби зі стресовими станами. Метою таких технологій є навчання педагогів методам саморегуляції в стресових ситуаціях.

Як зазначають фахівці, час пандемії COVID-19 обов'язково закінчиться. Найважливіше, залишитися психічно сильними та оптимістично налаштованими з допомогою антистресових технік. Бо лише у власних силах зробити все, щоб зберегти своє психічне здоров'я, що є своєрідною інвестицією в майбутнє країни.

Тож, за нинішніх умов важливо – піклуватися як про фізичне, так і про психічне здоров'я, бути критичними до інформації у засобах масової інформації та підтримувати позитивний настрій доступними способами.

Список використаної літератури

1. Василевська О.І. Психічне здоров'я особистості // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2012 рік, 9–10 лютого 2013 року / укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 289–291.

2. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві / збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної конференції (20 жовтня 2017 року) / упор. Н.М. Бамбурак. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 400 с.

3. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я. Навч. посібник: М.С. Корольчук, В. М. Крайнюк, А. Ф. Косенко, Т. І. Кочергіна. Загальна редакція М. С. Корольчука. К.: Фірма «ІНКІС», 2002. 272 с.

4. Шаронова І.В. Психічне здоров'я особистості як предмет психологічного дослідження / Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології. 2013. Випуск 20.

5. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004.

УДК 159.98: 378.4

Котлова Людмила

*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Шикирава Наталія
*аспірантка кафедри соціальної та практичної психології,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В СИСТЕМІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ

У статті висвітлено результати теоретико-емпіричного дослідження моральних цінностей сучасної молоді. У результаті теоретико-емпіричного дослідження, встановлено, що ціннісні орієнтації є складним утворенням, яке взаємопов'язане із всією системою особистісних, соціальних та культурних детермінант, що визначають поведінку та діяльність людини. В ієрархії цінностей, вищий рівень займають моральні цінності. Представлені результати досліджень ціннісних орієнтацій сучасної молоді свідчать про те, що моральна криза, яку переживає суспільство, впливає і на ціннісні пріоритети молоді.

Ключові слова: цінності, ціннісні орієнтації, моральні цінності, нормативні ідеали, індивідуальні пріоритети.

Актуальність теми дослідження. Кардинальні зміни в соціально-економічній та політичній сфері нашого суспільства в Україні, призводять до радикальних змін в психології ціннісних орієнтацій людей. Особливий інтерес, на наш погляд, викликає вивчення ціннісних орієнтацій сучасної молоді, оскільки, зміст цінностей молоді у більшій мірі залежить від культурного рівня та історичного періоду, в якому живе це покоління. Особливості сучасного періоду полягають в тому, що їх особистісний та професійний розвиток відбувається на фоні втрати моральних пріоритетів і загальної ціннісно-нормативної невизначеності. На нашу думку, вивчення цінностей є хорошим індикатором для відстеження процесу соціальних та індивідуальних змін, які виникають в наслідок історичних, соціальних та особистих подій.

Ціннісні орієнтації – це складний соціально-психологічний феномен, який характеризується спрямованістю та змістом активності особистості. Загальнолюдські цінності – свобода, совість, щастя характеризують уявлення людини про достойне життя і багато в чому залежать від рівня індивідуальної моральності та морального стану суспільства.

Проблема моральних цінностей, яка майже зникла за останні десять-п'ятнадцять років, поступово повертається до вивчення в психології. У новому тисячолітті з'явилися дисертаційні роботи та монографії, які присвячені вивченню моральним проблемам (І. Бех, І. Булах, Л. Лохвицька, В. Молодиченко, Е. Помиткін). Більшість науковців вказують на нерозривний зв'язок моральності з ціннісними орієнтаціями особистості[1; 2; 4; 5; 6]. В ієрархії цінностей вищий рівень найчастіше займають моральні цінності, які вивчені недостатньо повно.

Моральні цінності є проявом як самої особистості, так і суспільних стосунків, їх якість. Залучення до моральних цінностей, ступінь їх засвоєння та інтеоризація є важливими критеріями та показниками моральності людини.

На думку закордонних науковців (K.Aquino, B.McFerran, M.Laven, C.J.Camacho, E. T.Higgins, L.Luger) за останні десятиліття в ціннісній свідомості молоді відбулися серйозні зміни: по-перше, відбулася зміна спрямованості від самореалізації до ділової та економічної активності, по-друге, спостерігається зміщення акцентів у ціннісних орієнтаціях: від етичних та альтруїстичних до прагматичних [7; 8]. Таким чином, психологічне дослідження моральних цінностей сучасної молоді є актуальним. Крім того, вивчення моральних цінностей відіграє значну роль у створенні умов та засобів морального розвитку особистості, оскільки моральні цінності мають значиме місце у структурі особистості.

Мета статті: вивчення моральних цінностей сучасної молоді.

Виклад нового матеріалу. Вивчення цінностей, в тому числі і моральних, пов'язане з певними труднощами. По-перше, це велика тема, яка ускладнюється тим, що ціннісні орієнтації і моральні цінності є складним психологічним феноменом, який характеризується спрямованістю та активністю особистості. По-друге, на сьогоднішній день існує проблема ієрархії цінностей, в тому числі і моральних, що призводить до різноваріантності класифікації моральних цінностей. В філософсько-етичній літературі найчастіше критерієм вищих цінностей є абсолютне благо, мир, краса, прогрес, соціальна справедливість, суспільна користь, інтереси держави тощо. Ми погоджуємося з позицією науковців, які вказують на те, що ні одна із систем цінностей не є абсолютною навіть в одній культурній системі.

Нами була використана методика М. Рокича, спрямована на вивчення ціннісних орієнтацій особистості, яка, на наш погляд, охоплює широкий спектр цінностей, в тому числі й моральних.

На думку М. Рокича, різниця між цінностями полягає в мотивації цілей, які вони проявляють. Тому він згрупував окремі цінності у групи за спільним мотивом. Загалом можна сказати про те, що науковець виокремлював два наступні класи цінностей:

1) термінальні – базуються на тому, що певна мета варта того, щоб її прагнути;

2) інструментальні – полягають у тому, що певний образ дії або властивість особистості мають перевагу у будь-якій ситуації [3].

Перевагами даної методики є універсальність та зручність проведення дослідження та обробки отриманих результатів. Також варто додати ще одну якість – гнучкість, тобто, за її допомогою можливо варіювати стимульний матеріал та наявні інструкції. Значний недолік даної методики полягає у соціальній небажаності та можливості викривлення особистістю результатів шляхом надання нею нещирих відповідей. Побороти дані недоліки можливо лише за умови зміни інструкції, яка надає досліднику додаткову діагностичну інформацію та дозволяє йому зробити певні висновки.

Для більш якісного та ефективного проведення даної методики варто приділити увагу таким загальним моментам, а саме:

- 1) мотивація діагностики;
- 2) добровільний характер тестування;
- 3) наявність встановленого контакту між дослідником та досліджуваним.

Аналізуючи отримані дані, дослідник повинен спробувати вловити у відповідях респондента індивідуальну закономірність. У разі її відсутності можна стверджувати про те, що у досліджуваного не сформована система цінностей або його відповіді були нещирими.

У нашому дослідженні взяли участь 300 студентів у віці 18-22 років міст Житомира та Умані.

У ході дослідження ціннісних орієнтацій у юнацькому віці за методикою М. Рокича, було виявлено, що юнаки та юначки віком від 19 до 22 років (100%) загалом виокремлюють 16 цінностей, якими вони послуговуються у повсякденному житті (див. табл. 1).

Таблиця 1

Результати емпіричного дослідження

%	Термінальні цінності	%	Інструментальні цінності
40%	Здоров'я	40%	Чесність
36%	Активне діяльне життя	32%	Вихованість
32%	Мудрість	24%	Відповідальність
28%	Свобода	24%	Широта поглядів
28%	Любов	20%	Терплячість
20%	Впевненість у собі	20%	Незалежність
20%	Цікава робота	20%	Охайність
20%	Пізнання	16%	Життєрадісність
20%	Розвиток	16%	Чуйність
16%	Щасливе сімейне життя	12%	Самоконтроль
16%	Наявність хороших та вірних друзів	12%	Раціоналізм
8%	Матеріально забезпечене життя	12%	Сміливість у відстоюванні думки
4%	Творчість	12%	Високі запити
4%	Задоволення	12%	Освіченість
4%	Краса природи та мистецтва	8%	Старанність
4%	Продуктивне життя		

Використовуючи подані вище емпіричні дані варто зробити висновок, що у досліджуваних переважають такі термінальні цінності, а саме конкретні

(«здоров'я» – 40%, «активне діяльне життя» – 36%) та абстрактні («мудрість» – 32%). В такому випадку, до інструментальних слід віднести наступні групи домінуючих – цінності спілкування («чесність» – 40%, «вихованість» – 32%) та етичні («відповідальність», «широта поглядів» – 24%).

Аналізуючи послідовність обраних термінальних цінностей, варто сказати, що конкретні цінності досить виражено домінують над абстрактними цінностями. Тобто, високий показник по конкретним цінностям може свідчити про прагматичність та практичність досліджуваних юнаків, турбота про власне здоров'я та прагнення професійної самореалізації становлять для них вагомий інтерес, ніж, власне, особисте життя. Доречним буде вказати аналогічну думку щодо відсоткової різниці між цінностями професійної самореалізації та особистого життя, що собою позначає те, що можливість професійно самореалізуватися у будь-якій сфері життя відіграє для юнака більш важливу роль, аніж можливість проявити себе певним чином в любовних стосунках.

Досліджуючи обраний порядок інструментальних цінностей, цілком доречним буде й те, що для досліджуваних спектр особистісних цінностей коливається у межах спілкування та етики. Тобто, поданий набір цінностей може свідчити про конформістську та гуманістичну спрямованість особистості юнацького віку, її бажання приймати інших, бути відповідальним, підтримувати суспільні й особистісні зв'язки та піклуватися про загальне благополуччя оточуючих людей.

Дещо вирізняється відсоток тих досліджуваних юнаків (21%), які отримали такі термінальні цінності, а саме, конкретні («цікава робота», «пізнання», «розвиток» – 20%) та абстрактні («свобода», «любов» – 28%, «впевненість у собі» – 20%, «щасливе сімейне життя», «наявність хороших та вірних друзів» – 16%). В такому випадку, до інструментальних слід віднести такі групи цінностей, як цінності спілкування («терплячість» – 20%, «життєрадісність», «чуйність» – 16%), справи («охайність» – 20%) та етичні цінності («незалежність» – 20%).

Аналізуючи поданий набір термінальних цінностей, варто наголосити, що у даному випадку конкретні та абстрактні цінності знаходяться у межах рівності. Середній показник може свідчити про достатню практичність досліджуваних юнаків та юначок, тобто, вони здатні приділяти увагу не лише питанням професійної самореалізації та навчання у вищому навчальному закладі, але й успішно будувати любовні стосунки з протилежною статтю.

Досліджуючи обраний порядок інструментальних цінностей, цілком доречно вказати й на те, що для досліджуваних спектр цінностей даного типу знаходиться у межах спілкування, справ та етики. Тобто, поданий набір цінностей свідчить про конформістську та самостверджуючу спрямованість особистості юнацького віку, що втілюється в її схильності до індивідуалізму, альтруїзму та прийнятті інших людей.

Найменший відсоток досліджуваних юнаків зробили свій вибір на користь таких термінальних цінностей, як конкретні («матеріально забезпечене життя» – 8%, «задоволення», «продуктивне життя» – 4%) та абстрактні цінності

(«творчість», «краса природи та мистецтва» – 4%). В такому разі, до інструментальних слід віднести етичні цінності («самоконтроль», «високі запити» – 12%) та цінності справи («раціоналізм», «сміливість у відстоюванні думки», «освіченість» – 12%, «старанність» – 8%).

Результати дослідження домінуючих ціннісних орієнтацій особистості юнацького віку досить чітко підтверджують наукові дослідження дослідниці О. Фанталової. Завдяки створеній авторкою методики «Рівень співвідношення цінності та доступності в різних життєвих сферах» (РСЦД) було виявлено, що студенти надають перевагу тим цінностям, які відповідають їхньому віку, а саме цінність здоров'я, любові, активного діяльного життя тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи отриманий результат варто наголосити, що обраний юнаками набір термінальних цінностей може свідчити про досить низьку споживчу та творчу мотивацію тобто, юнаки та юначки більш спрямовані на конкретність та практичність, питання професійної самореалізації та особистого становлять для них домінуючу роль.

Досліджуючи обраний порядок інструментальних цінностей, цілком доречно вказати й на те, що для досить низької кількості досліджуваних такі цінності знаходяться у межах етики та справ. Поданий набір цінностей може вказувати на досить сильну індивідуалізацію юнаків в повсякденному житті та бажання самостверджувати власну особистість за рахунок активної життєвої позиції або навчання.

Варто припустити думку про те, що отримані результати по домінуючим та другорядним ціннісним орієнтаціям юнаків та юначок, загалом пов'язані з віком та соціальним статусом досліджуваних. Дане твердження можливо аргументувати таким чином, що практичність, професійна складова, любов та спілкування є основоположними та характерними рисами даного вікового етапу, що визначає поведінку, етичні погляди, цінності та загальну спрямованість особистості юнацького віку. А тому вибір юнаками практичних та професійно-орієнтованих цінностей та цінностей особистого життя пояснюється віковою потребою у професійній самореалізації, бажанні проявити себе у любовних стосунках та суспільним статусом студента. *Перспективою подальших досліджень* вбачаємо дослідження моральних цінностей осіб дорослого віку.

Список використаної літератури

1. Бех І.Д. Виховання особистості :Сходження до духовності.К. :Либідь, 2006. 272 с.
2. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітків: реалії та перспективи. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 340 с.
3. Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов. Москва, 2007.416 с.
4. Лохвицька Л. В. Психологічні детермінанти морального виховання дошкільників: теоретичний аспект. Теоретико-методичні проблеми виховання

дітей та учнівської молоді. 2013. Вип. 17(1). С. 419-427. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17\(1\)__48](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17(1)__48).

5. Молодиченко В.В. Модернізація цінностей в українському суспільстві засобами освіти (філософський аналіз) : монографія. К. : Знання України, 2010. 384 с.

6. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку уособистості : Монографія. К. : Наш час, 2007. 280 с.

7. Aquino K., Mc Ferran, B., Laven, M. Moral identity and the experience of moral elevation in response to acts of uncommon goodness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2011. № 100. 703-718.

8. Camacho C. J., Higgins, E. T., Luger, L. Moral value transfer from regulatory fit: what feels right is right and what feels wrong is wrong. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003. № 84. 498-510.

УДК 378.24

Косачова Світлана

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди,
група ПП-11пм, м. Переяслав, Україна*

Горбенко Інна

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри менеджменту
практичної психології та інклюзивної освіти*

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено питання необхідності створення психологічно безпечного середовища в дошкільному закладі. Розглянута основна загроза психологічно безпечного освітнього середовища в дитячому колективі та її можливі наслідки.

Ключові слова: освітнє середовище, психологічна безпека, загроза, насильство, булінг, соціально-психологічне уміння.

Актуальність теми. Дошкільний період - найважливіший період в житті кожної людини. Саме в цей час формуються основні психічні процеси, властивості і якості особистості, риси характеру. Перше десятиліття розвитку дитини створює та формує основу, що визначає подальший стан як фізичної, так і психологічної сфер життєдіяльності. Період, коли дитина відвідує заклад дошкільної освіти, в певній мірі є визначальним для формування її здоров'я, здібностей та творчого потенціалу.

Педагоги та діти значну частину часу проводять разом у дошкільному закладі, взаємодіючи один з одним та формуючи разом середовище, в якому перебувають. І саме це середовище впливає на розвиток дітей, допомагає чи перешкоджає їм адаптуватися та діяти в умовах закладу освіти. Становлення і